

Projekt MEZI PRAŽCI MLADĚJOVSKÉ ÚZKOKOLEJKY

Vážení čtenáři, sborník, který máte před sebou, zaznamenává dění na výchovně vzdělávacím projektu MEZI PRAŽCI MLADĚJOVSKÉ ÚZKOKOLEJKY, který se konal ve dnech 10. – 12. září 2024.

Tento tradiční zářijový projekt se na Základní škole U Kostela Moravská Třebová letos konal již po osmnácté. Jeho neměnným dlouhodobým cílem je posilování pozitivního vztahu žáků k regionu, v němž žijí, prostřednictvím intenzivního poznávání jeho rozmanité přírody, historie a kulturních tradic. Cestou k tomuto cíli jsou v projektu různé badatelské a hlavně tvořivé a umělecké aktivity.

Projekt se realizoval v rámci předmětu „Region pod lupou“, s nímž sdílí cíl i metody práce a tematicky vychází z jeho vzdělávacího plánu.

Osmnáctý ročník projektu MEZI PRAŽCI MLADĚJOVSKÉ ÚZKOKOLEJKY zrealizovalo 23 žáků VII. B. Byť je všeobecně známo, že program těchto projektů bývá poměrně náročný, ani jeden žák dotčené třídy se ho nezalekl a zúčastnili se jej úplně všichni.

Klíčovou částí programu projektu byla celodenní expediční výprava do Mladějova. Během ní se žáci setkali s hlavním tématem letošního ročníku projektu, zaniklou obcí Královec u Opatova, kterou se v průběhu projektu zabývali z historického (vývoj obce od jejího vzniku až po zánik), přírodovědného (rostlinstvo na území Královce) i uměleckého úhlu pohledu. Nejdůležitější činností bylo natáčení filmu vycházejícího z dějin Královce. Na něm žáci začali pracovat již v červnu, kdy si rozdělili role a v rámci výtvarné výchovy připravili potřebné kostýmy a rekvizity.

Aby se množství naplánovaných aktivit stihlo zrealizovat, žáci po návratu z Mladějova neodešli domů, ale společně se vydali do školy, kde se až do večerních hodin věnovali tvůrčím činnostem. Poté ve své třídě ve spacích pytlích pod lavicemi přespali a hned ráno pokračovali v započaté práci. Touto vícedenní formou projekt naplňoval i další cíl – podpořit soudržnost třídního kolektivu. Celodenní intenzivní práce na projektových úkolech následovala i třetí den, ovšem tentokrát již žáci trávili noc ve svých domovech. Závěrečné dokončovací práce na projektových výstupech pak probíhaly v následujících týdnech v rámci běžné výuky v hodinách regionu pod lupou a výtvarné výchovy. Vyvrcholením projektu byla listopadová premiéra žakovského filmu spojená s výstavou výsledků výtvarných aktivit.

Program projektu MEZI PRAŽCI MLADĚJOVSKÉ ÚZKOKOLEJKY připravil jako obvykle Mgr. Vlastimil Novák, na jeho realizaci se intenzivně podílela Mgr. Vladimíra Macháčová.

Pro „mezipražcové“ projekty bývá charakteristická všeobjímající přátelská nálada podporující tvůrčího ducha všech zúčastněných a pozitivně ovlivňující kvalitu výsledků práce. Letošní projekt v tomto směru ovlivnilo velmi špatné počasí, které hladký průběh programu velmi poznamenalo. Na projektové aktivity měla vliv i značná nesamostatnost některých žáků a psychická nepřipravenost na podobně tvořivé projekty. Naštěstí mnozí žáci se svých úkolů dokázali zhostit s nebývalou zodpovědností, kreativitou a pracovitostí,

díky čemuž byl i osmnáctý ročník projektu korunován úspěšným dokončením takřka všech vytyčených úkolů, navzdory všem překážkám.

Následující stránky sborníku přibližují činnosti žáků v průběhu projektu MEZI PRAŽCI MLADĚJOVSKÉ ÚZKOKOLEJKY i atmosféru, která během něho panovala.

Jednou z výtvarných aktivit, realizovaných v rámci projektu, byla tvorba „soch“ z klacíků vyhozených do prostoru, přičemž procesem náhody vznikaly během letu i dopadu neopakovatelné tvary. Důležitější, než výsledek, byl samotný proces tvoření. Východiskem byla pro žáky tvorba sochaře Huga Demartiniho.

DENÍK PROJEKTU

V úterý ráno jsme se společně vydali ze školy na nádraží. Kupodivu jsme přišli všichni, nikdo nezaspal, neonemocněl, ani se „nehodil marod“. Vlakem jsme dojeli do Třebovice a odtud se vydali pěšky na cestu do Mladějova. První zastávka byla již kousek za třebovickým nádražím u obchodu, kde si někteří doplnili zásoby sladkostí, většina ostatních se vrhla na místní dětské hřiště, aby vyzkoušela, jaké mají ve Třebovici prolézačky. Pak jsme šli přes vesnici. Když nás míjel autobus, zeptala se Laura, proč tam jdeme pěšky a nejedeme autobusem. Dostalo se jí odpovědi, že tam, kam jdeme, nevede ani silnice, natož, aby tam jezdil autobus. Na konci vesnice jsme došli k hrázi rybníka Hvězda, kde nám Kuba přečetl (musel přečíst) poučný novinový článek z roku 1918 o třech chlapcích, kteří se tady svou neopatrností utopili. Nám se to ale stát nemůže, protože nás kdysi paní učitelka Macháčová naučila plavat.

Dál jsme šli po zelené turistické značce, která kousek vedla i po silnici I. třídy. Jít kolem projíždějících kamionů jsme se ale báli, a tak jsme raději šli podél silnice přes pole. Pak nás polní cesta vedla do kopce. Ti, co šli vzadu, poblíž pana učitele Nováka, měli výhodu, protože se nemuseli vracet, jako ti první, kteří na rozcestí špatně

odbočili. Na cestě ležela velká mrtvá žába. Všichni se jí

vyhnuli, jen Tom na ni šlápl. Na kopci foukal ledový vítr. Podle mapy, kterou jsme dostali, jsme měli vidět spoustu domů vesnice Královec, ale nebylo tam vůbec nic.

Na paloučku mezi stromy nám pan učitel ukazoval kapli – oltář, klenbu, lavice. Ale krom něho ji nikdo z nás neviděl. Pak jsme dostali kartičky na zaznamenávání stromů rostoucích v Královci. Prý je to jednoduchá práce na pár minut. Ale jak máme poznat třešeň od smrku?

Pak začínáme natáčet film. Mnoho z nás si s sebou nese kostým, v bílé tašce neseme další filmové rekvizity (mezi nimi i ceduli s nápisem: HOSPODA U PACHLŮ, kterou vyrobila Natka s Valčou). Ale skoro nic jsme nenatočili, protože začalo pršet. Moc nás to nepřekvapilo, protože zatím nám alespoň chvíli přšelo na každém výletě. Přesto někteří na déšť nejsou připravení a promočení zimou drkotají zubama. Schováváme se v neexistující kapli.

Když déšť trochu ustane, jdeme dál. Procházíme krásnou přírodou. Ti, co šli vzadu, poblíž pana učitele, měli výhodu, protože se nemuseli vracet, jako ti první, kteří na rozcestí špatně odbočili. Nejdřív jdeme po rovině, pak prudkým kopcem dolů, pak prudkým kopcem nahoru (někteří mají dojem, že jsme beznadějně zabloudili), pak zase kousek

Štěpán Tomášek

z kopce a zase do kopce. Liam s Kubou s sebou vlekli velkou kládu, kterou našli v lese. Chtěli ji dát panu školníkovi, aby měl ve škole čím topit v plynovém kotli, ale nakonec to vzdali, protože by se nevešla do autobusu. Cestou jsme celí obalení bodláky a čvachtá nám v botách.

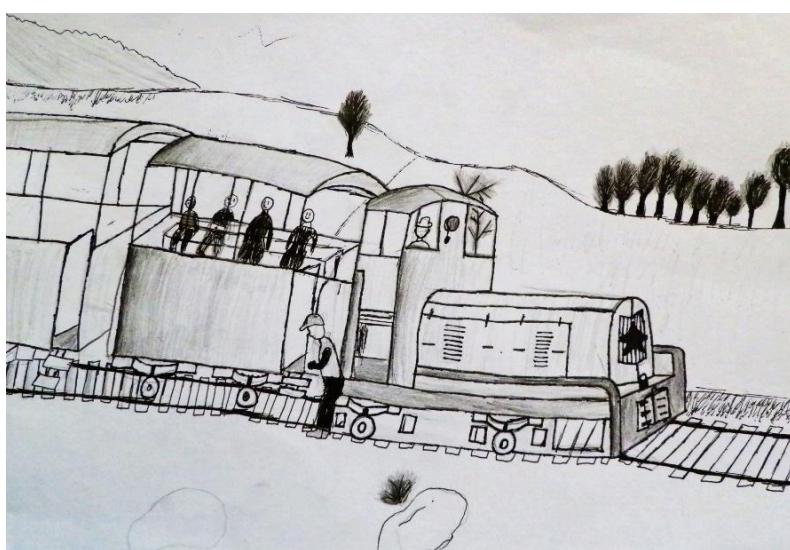
Na konci cesty jsme šli z tak prudkého kopce, že už prudší být ani nemohl. Někdo ho jel celý po zadku, jiný padal, zvedal se a zase padal, další se pro jistotu podpírali navzájem a padali společně. Nikča s Terkou na kopci našly mrtvého ptáčka (asi se také pokoušel sejít dolů) a pietně jej pohřbily.

Pod kopcem dlouho čekáme, než se dolů dokutálí i poslední – loudají se, i když ví, že nemáme čas nazbyt. Chrise a Damiána už bolely nohy.

Na úzkokolejce na nás již čeká vláček. Pro některé bylo překvapením, že vagóny nemají okna – nepochopili, že je to nejmodernější typ klimatizace. Naskákali jsme do vagónů a nebývalou rychlostí vyrazili vpřed. Báli jsme se, že vykolejíme! Adam se během jízdy přiznal ke své orientaci a Melča všechny ostatní ve vagónu švihla větví po hlavě.

Tomáš Havlík

Jana Musilová

Vláčkem jsme dojeli do Nové Vsi, kde jsme přestupovali na autobus. Na autobusovou zastávku se někteří ploužili, Nikča s Terkou běžely a Adamovi padaly kalhoty.

Po příjezdu do Moravské Třebové jsme se společně vydali do školy, abychom pokračovali v natáčení filmu. Konečně si také můžeme převléknout mokré oblečení a zout promočené boty (což zvláště někteří neměli dělat – muselo se pořádně vyvětrat).

Své filmové role se všichni učí z jednoho scénáře, i když jich bylo vytištěno asi 60 – všechny se už poztrácely. Někdo svou roli docela umí, jiný si ani nepamatuje, co hraje. Nejlepší byla scéna v hospodě a hádka sester o Ottu, protože se v nich mohlo improvizovat.

K večeri byla pizza. O objednávku se postarala paní učitelka Macháčová. I když to bylo náročné, protože každý chtěl nějakou jinou a hned, objednávka se podařila a pizza všem chutnala.

Pak jsme se začali chystat ke spánku. Pod lavice jsme si nanosili zíněnky, rozbaliли spacáky, deky, plyšáky. Museli jsme si však pro ně dojít do skříňky, což bylo velmi strašidelné, protože tam byla úplná tma. A navíc se ještě jeden druhého snažil vystrašit. Někdo strašně pištěl, že to bylo slyšet nejméně po celém městě.

Ještě před spaním hrajeme na schovávanou. Valča se schovala do šuplíku, schované Natce zapomněli říct, že hra už skončila. Adam snědl všem skoro všechny bonbóny a ten zbytek Terka nasypala Nikče do pusy.

V noci dlouho nemohl nikdo usnout. Všichni chtěli spát, ale všichni ostatní dělali hluk. Nikča a Terka se dívaly na Elsu a Annu a pak si spolu zaspívaly. Někdo tak chrápal, jako by túroval motorku. V podezření byl Štěpán, kterému se o motorce zdálo, ale ukázalo se, že to byl někdo jiný. Liam obcházel spolužáky a díval se baterkou, jestli spí. Pak šel na záchod a figurínu Pepy ležící na zemi si spletl s panem učitelem Novákem. V úleku, že učitel umřel, si málem cvrnknul. Adam si nejdříve lehl na Lucku a během noci se ještě několikrát přestěhoval. Kuba třikrát zalehl Liama a od šesti ráno všechny ostatní budil. Liamovi už v jednu hodinu v noci mňoukal mobil. Terce se zasekl spacák.

Přespávačka ve škole byla nejlepší.

Ve středu ráno jsme si s paní učitelkou Macháčovou skočili do obchodu pro snídani a v 8 hodin zase začali něco dělat. Nejdříve jsme šli na Křížový vrch, kde jsme z vlastních

Liam Tobias Eagle

těl tvořili minutové sochy. Pak jsme natáčeli další scény filmu. Nejlepší bylo, jak Pepa padal Štěpánovi na hlavu. Ale nosit ho nebyla žádná legrace, protože byl velmi těžký, a navíc mu stále padaly kalhoty. Během natáčení jsme dokonce viděli pana učitele Nováka běžet. Po natáčení hromadných scén se někteří s paní učitelkou vrátili do školy a věnovali se výrobě modelů mladějovských mašinek. Valča začala tvořit dřevěný model Královce, ale většinu času strávila hledáním mapy, podle které by jej mohla udělat. Ti, kteří se do školy nevrátili, pokračovali u hřbitova s natáčením filmu.

V poledne se středeční program ukončil a my jsme se rozešli domů. Jen Nikol, Štěpán, Natka, Terka, Lucka a Nikča si uvědomili, že nám ještě chybí natočit spoustu scén, a proto pokračovali v natáčení na Knížecí louce. Vše šlo hladce, jen Štěpán upustil Nikol, když ji ukládal do hrobu.

Ve čtvrtek zase přšlo a byla hrozná zima. Natáčíme další scény filmu – už nám to docela jde. Také dokončujeme modely lokomotiv – moc nám to nejde. Valča intenzivně pracuje na modelu Královce, řezáním špalíků na domečky zaukolovala pana školníka, takže během chvíle měla stavební materiál připravený. S jeho opracováním jí potom pomohl Kuba.

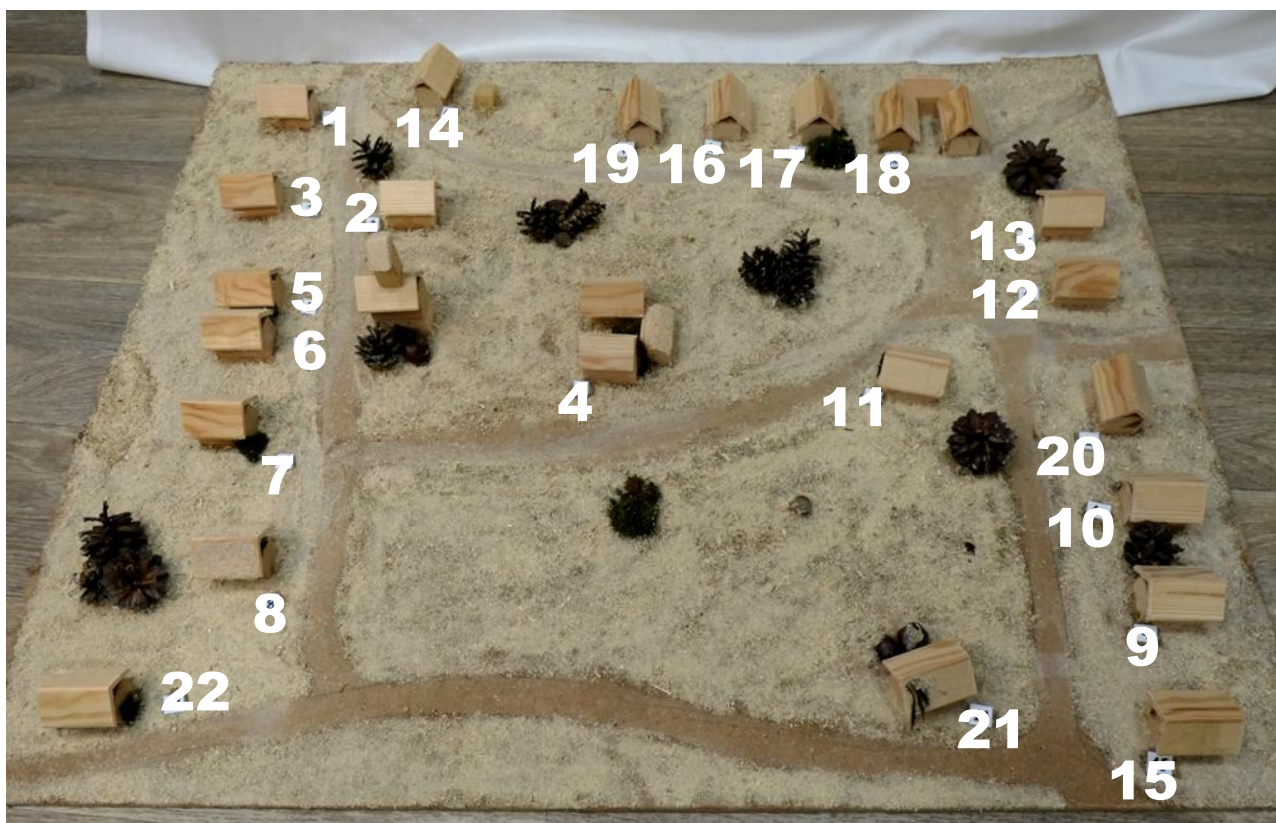
Před koncem čtvrtletního programu společně dáváme dohromady tento deník. Paní uklízečka se diví, že takový nepořádek obvykle bývá ve třídách až na konci školního roku...

DĚJINY KRÁLOVCE

Historie osady Královec dosud nebyla systematicky zpracována, a není proto jednoduché najít dostatek důvěryhodných informací, které by její vývoj dostatečně popisovaly. Z dostupných zdrojů víme, že:

Královec byl založen v roce 1760 rozparcelováním vrchnostenského dvora v Opatově. Byl součástí panství Litomyšl, které tehdy vlastnil hrabě František Josef Jiří z Valdštejna-Vartenberka. Pastviny a polnosti, které do té doby obhospodařovali zaměstnanci šlechty a poddaní v rámci svých robotních povinností, byly rozděleny na 22 pozemků. Ty pak byly přiděleny osadníkům, kteří si zde postavili dům a začali hospodařit. Majitelům panství pak platili daně a plnili určené robotnické práce.

Protože mateřským jazykem všech obyvatel Královce byla němčina, je i název osady mnohem častěji uváděn v německé podobě: „Königsberg“. Osada leží na náhorní plošině nad rybníkem Hvězda (který založil litomyšlský biskup Albert ze Šternberka v roce 1372) v nadmořské výšce 500 m, mezi obcemi Opatov, Třebovice, Anenská Studánka a Helvíkov. Ze tří stran ji obklopuje les.

Model Královce podle Valerie Němcové. Kolem domu čp. 22 vedla cesta do Anenské Studánky, cestou mezi domy čp. 18 a 13 se šlo do Opatova. Naproti stavením čp. 5 a 6 stojí kaple, vedle domu čp. 14 je vodojem.

Dle mapy z roku 1839 víme, že z 22 usedlostí, tehdy ještě všech dřevěných, bylo devět statků, které hospodařily na větších polích, ostatní byly jen chalupy. Hlavní obživou mnoha obyvatel bylo tou dobou pletení košíků.

Krom obytných domů v Královci stála i velká cihelná kaple postavená na začátku 19. století. Ze stejné doby pochází i krucifix z okrového pískovce, který byl postaven na

křížovatce cest z Královce k rybníku Hvězda a do Opatova. Vedle krucifixu tehdejší usedlíci vysadili lípu, která zde roste dodnes. Na soklu měl krucifix německý mravoučný nápis, který ve volném překladu zněl:

Jdeš-li kolem kříže,
pamatuj, co sluší se,
smekni svou čepici,
vzdej úctu Ježíši,
který na kříž přibit byl
a nás tím vykoupil.

Na přelomu 19. a 20. století byly roubené domy v Královci postupně přestavovány do zděné podoby.

Běžný život místních obyvatel občas ovlivnily tragické události. Na začátku 20. století to byla hlavně první světová válka a na jejím konci také příhoda, kterou detailně popisují dobové noviny Deutsche Grenzacht: „V neděli 19. května 1918 se do rybníka Hvězda šlo koupat několik chlapců sotva odrostlých škole: Franz Antes, Josef Frodl, Franz Löschinger a jeden ze synů chalupníka Johanna Heinze z Královce. Protože neuměli plavat, drželi se jen na mělčině. Jenže nevěnovali pozornost tomu, že u přítoku do rybníka je vyplavený hluboký příkop. Frodl, syn starosty, do něj spadl a v předtuše smrti začal zoufale volat o pomoc. Jeho kamarádi se chytili za ruce a chtěli ho vytáhnout. Jenže poslední z nich Heinz, který stál na bezpečném místě, se pustil. Sice si svůj život zachránil, ale jeho tři kamarádi se utopili. Jejich těla byla nalezena ve stejný den a ve středu za účasti mnoha lidí z blízka i daleka pohřbena na hřbitově v Opatově.“

Na obraze Natálie Čehovské je vpravo Franz Löschinger, čtrnáctiletý syn rolníků Wenzla a Jenovefy Löschingerových z Královce čp. 10; vedle Franz Antes, patnáctiletý syn manželů Johanna a Anny Antesových, chalupníků z Královce čp. 6; Josef Frodl, patnáctiletý syn Josefa Frodla a jeho manželky Marie z Královce čp. 17. V pozadí je jejich kamarád Heinz z Královce čp. 19.

Problémem obyvatel Královce bylo zásobování vodou. Pro vodu museli chodit do Lukovského potoka protékajícího v hlubokém údolí pod osadou, což zvláště v zimě bylo velmi náročné. Úlevu jim přinesla až výstavba vodovodu. Projekt vodovodu vypracoval v roce 1934 Gustav Lehner z Olomouce, náklady na stavbu byly vyčísleny na 52 000 Kč. Obec Opatov poskytla na stavbu částku 2000 Kč. Zbýlých 50 000 korun museli mezi sebou vybrat obyvatelé Královce. Na jižním okraji Královce byl vybudován vodojem, do kterého se pomocí trkačů čerpala voda z potoka.

Vodojem v Královci dle Sabiny Pyšné.

V roce 1938 byl Královec spolu s československým pohraničím připojen k hitlerovskému Německu, záhy vypukla 2. světová válka. Tou dobou v Královci žilo asi sto lidí.

Z dobových matričních a katastrálních záznamů a knížky „Tehdy v Opatově“, kterou v roce 1970 v Hamburku vlastním nákladem vydal Karl Mittner, známe jména rodin žijících v Královci do konce světové války.

Dům čp. 1 vlastnila od 18. století až do roku 1945 rodina Marklových. Záhy potom se změnil ve zříceninu.

Dům čp. 2 vlastnila na začátku 19. století rodina Johanna Bachla, v roce 1945 zde se svou rodinou žil Johann Erker.

Dům čp. 3 vlastnil na začátku 19. století Florian Paar, v roce 1945 zde již několik generací žila rodina Franze Sommerauera.

Dům čp. 4 vlastnil v roce 1839 Josef Linhart, v roce 1945 Alois Frodl, jehož rodina jej získala koncem 19. století.

Dům čp. 5 vlastnil v roce 1839 Anton Jakela, později byl přičleněn k domu čp. 6. Dlouhá léta tam žila rodina Krausových, ale v době světové války již nebyl obýván.

Dům čp. 6 vlastnil v roce 1839 Vinzenz Hübl, nedlouho poté jej získala rodina Antesových, která zde žila až do roku 1945.

Dům čp. 7 po celé 19. století vlastnila rodina Paarových, v roce 1945 zde se svými rodinami žili Josef Frodl a Wenzel Frodl.

Dům čp. 8 vlastnil v roce 1839 Josef Schulz, v roce 1866 se sem přišel Anton Hein a v roce 1945 zde bydlel Alois Knöttig.

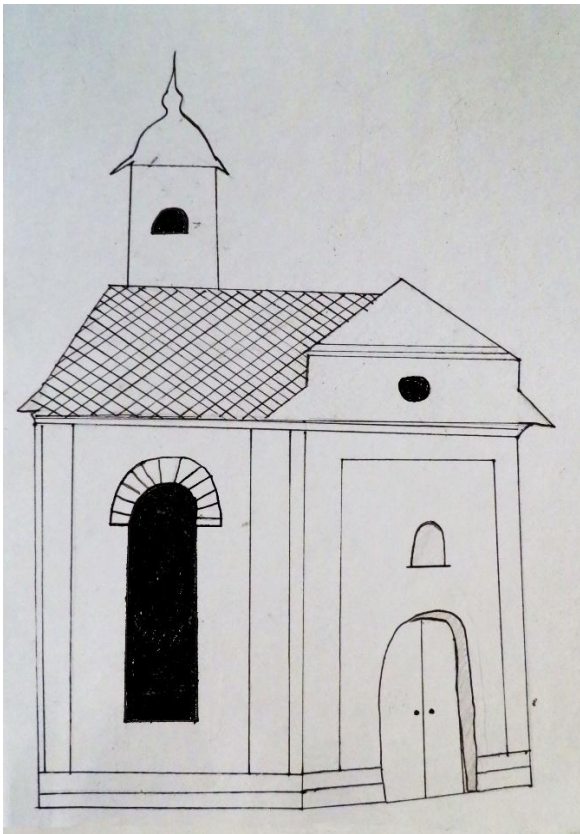
Dům čp. 9 po většinu jeho existence vlastnila rodina Antesových, jeho poslední obyvateli byli Johann Demel a Anna Antesová.

Dům čp. 10 vlastnila od 18. století až do roku 1945 rodina Löschingerových.

Dům čp. 11 nejdříve obývala rodina Polzových, později rodina Hussových, ale již před 2. světovou válkou byl neobydlený a zchátralý.

Dům čp. 12 v 19. století vlastnila rodina Baarových, v roce 1945 jej vlastnila Marie Domesle.

Dům čp. 13 vlastnila po mnoho generací rodina Ripkových, v roce 1945 zde bydleli Franz Löschinger a Aloisie Ripková.

Kaple v Královci měla rozměry cca 5x7 m, měla téměř čtvercovou loď sklenutou plackovou klenbou a půlkruhový závěr. Na obrázku je předpokládaná podoba dle Karolíny Kolářové.

Dům čp. 14 obývala po několik generací až do začátku 20. století rodina Schichových, v roce 1945 zde žil Adolf Milich.

Dům čp. 17 po několik generací vlastnila rodina Frodlových, která sem na začátku 19. století přišla z Damníkova. Posledními majiteli z tohoto rodu byli manželé Johann a Emilie Frodlovi.

Dům čp. 18 na začátku 19. století vlastnil Anton Baar, posledním německým majitelem byl Johann Erker.

Dům čp. 19 obývala rodina Walových. V roce 1871 provdal Anton Wala svou dceru Marii za Franze Heinze. Jejich děti zde pak žily v dalších desetiletích. Jako poslední z tohoto rodu zde bydlel Karl Heinz se svou manželkou Hermínou Wohletzovou z Třebovice. Karl měl staršího bratra Aloise, který žil v Opatově a několik sester.

Dům čp. 20 po několik generací vlastnila rodina Praxových, v roce 1945 zde bydlela Marie Lauferová.

Dům čp. 22 vlastnil v roce 1839 Wenzel Löschinger, dlouhá léta zde také bydlela rodina

Jakalových a Hüblových, v roce 1945 zde žila rodina Krausových.

Domy čp. 15, 16 a 21 byly opuštěny již v průběhu prvních desetiletí 20. století.

Když 2. světová válka skončila porážkou Německa, bylo místní obyvatelstvo stejně jako většina ostatních československých Němců odsunuto a jejich domy nabídnuty novým majitelům. Do Královce se však pro jeho odlehlost lidé příliš nehrnuli. Podařilo se osídlit jen 9 domů, někteří dosídlenci byli původem rumunští Slováci. Ale ani ti zde nezůstali natrvalo a postupně se stěhovali jinam. V roce 1961 tam již trvale žila jen jedna rodina a JZD Opatov tam provozovalo ovčín. Poslední lidé se z Královce odstěhovali v roce 1964. Oblast pak převzal Státní statek Česká Třebová. Na konci 60. let byly ruiny domů srovnány se zemí. Jezdili je sem bourat lidé z okolních obcí, hlavně z Třebovice, kteří stavební materiál využívali pro vlastní stavby.

Představa Gabriely Hamplové o zaniklém krucifixu pod věkovitou lípou rostoucí na někdejší křižovatce cest poblíž domu čp. 13.

Pachlova kaple měla rozměry cca 4x5 m, byla postavena z kamene a cihel, střechu pokrývala břidlice. Na obrázku je podoba rekonstruovaná Viktorií Kováčovou na základě dobových fotografií.

Zůstaly tzv. Pachlovy kaple. Na pozemcích třebovického statku čp. 99, který patřil rodině Pachlových, byla postavena snad na přelomu 18. a 19. století (údajně na místě, kde odedávna visel na stromě mariánský obrázek). Zasvěcena byla Panně Marii. Nedaleko od ní vyvěral pramen vody a na začátku 20. století byla oblíbeným cílem výletníků z Třebovice a Opatova i hostů lázní v Anenské Studánce. Zanikla někdy ve třetí čtvrtině 20. století. Zachovaly se z ní jen nepatrné stopy základů.

Stát zůstala pouze kaple, která se ve zřícenině proměnila v průběhu 80. let 20. století a beze zbytku odstraněna byla na přelomu tisíciletí.

Dnes Královec připomíná krom stop po základech několika domů jen základový kámen křížem pod mohutnou lípou a stále ještě dobře zachovalý vodojem. Ještě v nedávné době obytné domy připomínalo i několik snadno přístupných sklepů s valenou klenbou vyskládanou z lomového kamene.

Poblíž Královce, u silnice do Anenské Studánky, na samém okraji obce Třebovice, jsou nepatrné po-

Detail modelu Královce.

JAK KRÁLOVEC OVLIVNIL DNEŠNÍ PŘÍRODU

Přírodovědná část programu se zaměřila na průzkum prostoru, kde se rozkládala obec Královec. Cílem bylo zjistit, jak dřívější osídlení ovlivnilo druhovou skladbu současného lesa a louky.

V místě, kde se rozkládal Královec, se dnes nachází velké pole (na západní straně), louka a les, který pokrývá východní konec bývalého Královce.

Nejviditelnější stopy původního osídlení se zachovaly ve východní zalesněné části, kde dříve stály domy čp. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 a 22. Zde jsou patrné základy několika domů a kolem nich lze tušit, kde se rozprostíraly jejich obyčejné venkovské zahrádky. V současném lese s převažujícími smrky a buky tak můžeme najít různé druhy ovocných stromů. Nejčastěji zde jsou zastoupeny švestky a třešně. Roste zde 5 vzrostlých a evidentně velmi starých švestek a 6 třešní podobné velikosti, z nich alespoň několik nejspíš pamatují starý Královec. Kolem nich pak roste cca 8 mladých švestek a asi stejný počet mladých třešní. Dále se v lokalitě nachází 5 starých hrušní a v jejich blízkosti 6 mladých hrušní, také jedna vzrostlá jabloň a dvě mladé jablůňky. Všechny ovocné stromy rodí stále plody, byť jich vzhledem k tomu, že jsou zastíněny vyššími dřevinami, není mnoho.

Další ovocné stromy (švestky a slivoně) rostou na severním okraji původního Královce, kde se terén prudce svažuje k Lukovskému potoku. S ohledem na jejich stáří však lze předpokládat, že zde byly vysazeny až po zániku obce.

Po obvodu dřívější kaple byla vysazena řada lip a kaštanů. Lípy jsou zde z kulturních dřevin zastoupeny nejvíce, krom osmi původních, dnes mohutných stromů s širokými kmeny, které zde byly kdysi cíleně vysazeny, zde roste asi pět desítek mladých lip různé velikosti, které zde již rostou divoce.

Z dalších druhů dřevin, které jsou v lokalitě Královce zastoupeny, byly pozorovány duby, břízy, jasany, černý bez a jiné křoviny, vytvářející na mnoha místech neprostupný porost.

V bylinném patře se v místech dřívějších zahrádek (kde se ještě nachází vrstvy stavební sutě) ve velké míře objevují typické rumištní rostliny, jako kopřiva dvoudomá, bršlice kozí noha, česnáček lékařský, lopuch plstnatý, jitrocel větší, pcháč obecný, šťovík tupolistý aj.

V jednom místě se objevuje shluk několika rostlin slunečnice topinambur. Také se zde vyskytuje barvínek, který sice patří do přirozeného lesního společenstva, ale mohl se objevovat i na královeckých zahrádkách.

Ema Hellerová

JITKA S BÍLOU KOČKOU

Jak je pro mladějovské projekty obvyklé, hlavní projektová tematika byla zpracována i do filmové podoby. I v tomto ročníku žáci jednu z regionálních pověstí, která se odehrává v okolí někdejší obce Královec, využili jako podklad pro film.

Natáčení bylo náročné, musely se překonat mnohé překážky, ale nakonec se dílo podařilo dovést do zdárného konce. Natočily se 2 hodiny a 28 minut filmového záznamu, z něhož byl následně sestříhán 30 minutový výsledný film.

Obraz 1 – Nová Ves, zastávka

Turista 1 vystupuje z vlaku: Kudy do Třebové půjdeme?

Turista 2: Tady po cestě a pak uvidíme.

Turista 3 na rozcestí: A teď kudy?

Turista 4: Určitě tudy.

Turista 5: Ne, to bude tudy!

Obraz 2 – Královec

Turista 6: Kde to jsme?

Turista 1: To vypadá, jako by tady stál nějaký dům. A támhle další.

Turista 2: A tady je nějaký vodojem nebo co.

Turista 3: A tady byla asi zahrádka, je tady ještě třešeň.

Turista 4: A tady je nějaký kříž. Aby to tak byl zbytek hřbitova.

Turista 5: A tady možná stál kostel.

Turista 6: Tady snad byla celá vesnice!

Turista 1: Ale co se s ní stalo?

Turista 2: Vypadá to tady docela strašidelně. Pojdme odsud.

Turista 3: Ale kudy?

Turista 4: Pozor, támhle někdo je! Ukazuje na člověka mezi stromy.

Turista 5: Zeptáme se ho na cestu.

Turista 4: Radši ne, bůhví, kdo to je!

Turista 6: Neboj! Haló! Můžete nám poradit? Turisti pronásledují člověka, který se v lese zjevuje a zase mizí.

Turista 1: Ví někdo, kde jsme?

Turista 2: Co je to támhle? Běží tam. Hurá, silnice. Ta nás někam dovede. Jdou.

Turista 3: Hele, hospoda! Ukazuje na hospodu „U Pachtů“. Pojdme tam, mám hlad.

Obraz 3 – třída (hospoda)

Hostinská: Co si dáte?

Turista 1: Cokoliv k jídlu a pití. Celý den jsme na nohách a ještě jsme nejedli.

Turista 6: My to samé.

Hostinská přináší na stůl talíře: Tady je vaše cokoliv. A kam máte namířeno?

Turista 2: Chtěli jsme do Třebové, ale zabloudili jsme.

Hostinská: To musíte za hospodou doleva, pak půjdete pořád rovně, ve čtvrtek odbočíte doprava a za chvíli jste tam.

Turista 3: My jsme byli v nějaké opuštěné vesnici a někdo tam byl. Ale potom najednou někam zmizel.

Hostinská: Tak to jste byli v Královci. Tomu místu se každý obloukem vyhne, protože projít Královcem nosí smůlu. A ten člověk, to byl jeho poslední obyvatel. Ten tam bydlí už nejméně 300 let.

Turista 4: A co se v té vesnici stalo, že už neexistuje? Víte o tom něco?

Hostinská: Víím, ale jestli chcete, abych vám ten příběh vyprávěla, tak si objednejte celý jídelní lístek. Bude to dlouhé.

Obraz 4 – třída (pokoj)

Tetka: Nemůžu uvařit oběd, protože doma už nemáme ani kousek uhlí. Skoč pro pár kilo k uhlíři.

Strejc čte noviny: Až do Královce? Ted'?

Tetka: Kam jinam? A jaký až? Vždyť to máš jen do sousední vesnice. Nebo ty víš o nějakém uhlíři u nás v Třebovici?

Strejc: Vždyť už jdu.

Obraz 5 – třída (obchod)

Uhlíř k frontě zákazníků: Co si rače přát? Máme všechno v prvotřídní kvalitě. Černé uhlí a hnědé uhlí na zahřátí, dřevěné uhlí na vaření, živočišné uhlí na průjem, uhly na kreslení, uhloměry na rýsování, uhlohydráty (*sušenky*) na doplnění energie a další uhelné zboží.

Zákazníci se strkají, překřikují, kdo tam byl dřív.

Uhlíř: Jitko, pojd' mi pomoc do kšeftu!

Jitka míchá něco v kastrolu: Gertrudo, běž pomoci tátovi, já ted' nemůžu.

Gertruda hraje si s mobilem: Nemám čas, trhni si nohou!

Jitka: Mami, řekni Gertrudě něco!

Uhlířka šije: Jen běž Jitko, tohle doděláš potom. A pak ještě nezapomeň jít s kozama na pastvu, vytrít podlahu a pověsit záclony.

Uhlíř: Tak kde seš, Jitko!

Jitka: Už běžím.

Strejc: Máte pěknou a šikovnou dceru. Ten, kdo ji jednou dostane za manželku, ten bude mít štěstí. Už má nějakého kluka?

Uhlíř: Motá se kolem ní mladej Franz Pachtl z Třebovice, ale ona ho nějak nechce.

Strejc: A co ta vaše druhá dcera?

Uhlíř: Ta je úplně jiná, ta chodí hned s několika kluky a chtěla by všechny.

Strejc: A jak vidíte tu mezinárodní politickou situaci, není zrovna nejružovější.

Uhlíř: Hlavně, aby se ta válka, co je u sousedů, nedostala i k nám.

Strejc: To máte pravdu, četl jsem v novinách, že je to tam drsný.

Obraz 6 – Křížový vrch

Otto se plazí v plné polní, kolem vybuchují granáty, padá na něj mrtvola: Pepo, co je s tebou! Je mrtvej! Už mě to tady nebaví, jdu pryč. Ať si tady válčí, kdo chce!

Obraz 7 – krajina

Jitka žene před sebou kozy, uvidí bílou kočku uvázanou za ocas ke stromu: Kdo ti to udělal, kočičko? Pojd' ke mně, já se o tebe postarám.

Franz Pachtl: Ahoj Jitko.

Jitka: Ahoj Franzi.

Franz Pachtl: To jsem rád, že tě vidím. Kam jdeš?

Jitka: Jako vždycky pást kozy k soše Panny Marie.

Franz Pachtl: Mě za tebou posílá babička.

Jitka: Jo babička? Já myslela, že mě zase budeš žádat o ruku.

Franz Pachtl: Babičce totiž už dochází ty tvoje bylinky proti skleróze, tak chce, abys ji poslala další. Ale když už jsi to nakousla, nevzala by sis mě za muže?

Jitka trhá lupení: Už jsem ti to říkala. Mám tě ráda, ale jenom jako kamaráda. Tady máš ty bylinky a nezdržuj mě.

Franz Pachtl: Jak myslíš, ale ještě si to rozmysli.

Tetka: Dobrý den Jitko, jdeš k Panně Marii? Ty jsi taková čistá duše, přimluv se za nás, ať máme dobrou úrodu brambor, tebe Panna Marie jistě vyslyší.

Jitka přichází k mariánské soše, zdobí ji květy: Už máš nějakou oprýskanou sukýnku, na jaře tě budu muset natřít, abys byla pěkná a tu naši vesničku opatrovala od všeho zlého.

Panna Marie: Jitko, každý nemá tak dobré srdce, jako ty. Dej si pozor na lidi se špatnými úmysly. Dej na názor němé tváře, ta vidí víc, než lidé. Ukazuje na kočku.

Jitka: Když se budu chovat ke všem hezky, oni se tak budou chovat ke mně. Hlavně, aby se nikomu nestalo nic zlého. Přimluvíš se za nás?

Otto přichází k Jitce, která se modlí k Panně Marii: Ahoj holko, koukám, že máš pěkné kozy. Poplácává je po hřbetě. Jak se jmenuješ?

Jitka: Jitka Uhlířová.

Otto: Já jsem Otto. Hele, kde to jsem?

Jitka: V Královci.

Otto: Můžu si přisednout?

Jitka: To se nesluší, aby počestná dívka seděla vedle neznámého mládence.

Otto: Tak se seznámíme. Co bys o mně potřebovala vědět?

Kočka: Vrrrr!

Panna Marie: Jitko, nevěř, všemu, co slyšíš.

Otto: To je roztomilá kočička. Chce kočku pohladit, ta sekne drápy.

Jitka: Co tady děláš? Ty jsi voják?

Otto: Nejsem, jak tě to mohlo napadnout! Sundává si vojenský kabátec. Já jsem ten... myslivec. Totiž byl jsem myslivec, ale ten les, co jsem tam pracoval, sežral kůrovec a teď tam pěstují řepku. Tak jsem si řek, že si najdu něco jiného. Nevíš, jestli by se tady dala sehnat nějaká práce? Mně se totiž tady docela líbí.

Jitka: Táta je uhlíř a už dlouho říká, že už to všechno nestíhá, že by potřeboval pomocníka.

Otto: Tak to bych bral. Přimluvíš se za mě?

Jitka: Tak pojd' se mnou. Společně odchází.

Panna Marie: Bože můj.

Obraz 8 – třída

Uhlíř: Tak já to s tebou zkusím. Spát zatím můžeš na půdě na seně.

Otto: Spolehněte se na mě, budete se mnou spokojeni.

Uhlíř: Zítra ti ukážu, jak se pálí dřevěné uhlí. To pak budeš dělat ty, já zůstanu jen tady ve kšeftě.

Obraz 9 – animace

Uhlíř ukazuje stavbu milíře: Nejdříve musíš porazit pár stromů (*seká sekerou*), pak je nařežeš na stejná polena (*řeže, vrší se hromada*), pak začneš se stavbou milíře. Kolem středového sloupu narovnáš polena, všechno uplácáš hlinou, zapálíš (*škrtá sirkou před obličejem*) a dáváš pozor, aby to jen doutnalo, jak se objeví plameny, je to špatně. To pak nebudeš mít uhlí, ale popel.

Otto: To je jasný!

Obraz 10 – kabinet

Otto položí pytel a přisedá k ostatním ke stolu: Tak tady je poslední pytel dnešního dřevěného uhlí. A ten vagón ostravského uhlí, který jsme měli na nádraží, jsem složil a navozil do skladu.

Uhlíř: Jsi šikovný a pilný. Za ten měsíc, co jsi tady, jsi ukázal, že se o uhlířskou živnost dokážeš postarat. Jestli chceš, ožeň se s mou dcerou a já ti firmu předám. Která z vás by ho chtěla?

Gertruda a Jitka: Já!

Uhlířová: Gertrudo, ty jsi už svatbu slíbila Lojzovi Hüblovi a Ignáci Löschingerovi.

Jitka: A taky Honzovi Paarovi. Ale já jsem volná.

Kočka: Vrrrr!

Obraz 11 – radnice

Kněz: Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.

Jitka s Ottou jdou od kostela za zvuku svatebního pochodu, kolem se veselí svatebčané.

Panna Marie: Kočičko, dávej na Jitku pozor! *Kočka utká pryč.*

Obraz 12 – kabinet

Otto: Tak teď jsem tady hospodářem já! Uděláme tady několik změn. Pojd'te se mnou, já vám to ukážu. *Zamyká Uhlíře s Uhlířovou do domova důchodců, ti buší na dveře.* Tak to bychom měli. *Mne si ruce.* A ta kočka musí z baráku. Jedeš!

Kočka: Mňááúú!

Otto k Jitce: A co ty se tady flákáš. V obchodě je plno zákazníků, plotna je studená, na záhoncích roste plevel. Já jdu dělat dřevěný uhlí.

Gertruda s kumpány: A proč bys chodil někam do lesa, pojd' raději s námi do hospody.

Otto: Máš pravdu, nemůžu stále jen pracovat.

Obraz 13 – třída (hospoda)

Společnost s Ottou a Gertrudou uprostřed pije, hraje karty, tančí...

Obraz 14 – kabinet

Franz Pachtl přivádí kočku: Koukej, Jitko, co jsem našel u mariánské sochy.

Jitka: Díky, co já se jí nahledala.

Franz Pachtl: Tak co tvůj manžel. Můžeš mi říct, v čem je lepší než já? Celý den sedí v hospodě, podvádí tě s Gertrudou. To já bych nikdy neudělal.

Jitka: To jsem si o tobě nemyslela, že umíš takhle pomlouvát. Otto náhodou celý den pracuje v lese. A myslím, že už bys měl jít. Za chvíli Otta přijde domů.

Otto přichází zavěšený do Gertrudy s kumpány: Ahoj Jitko, to jsou moji kamarádi, kteří mi celý den pomáhali. Jdeme rovnou z lesa, dnes jsme vypálili tři milíře. Tak jsou tak unavení, že ani nedojdou domů. Vidíš, sotva se drží na nohou. Tak přespí u nás v ložnici. Ty už se tam nevejdeš, tak si lehni třeba tady na stůl.

Gertruda: Hele, já jsem tak vožralá, teda přepracovaná, že už vidím bílé kočky.

Otto přichází ráno do světnice: Dnes na mě s večerí nečekej. Budeme pracovat nejmíň do půlnoci.

Jitka: Už zase?

Otto: To víš, když chceš mít nejlepší dřevěné uhlí v okolí, musíš se tomu věnovat.

Jitka: Ale sedlák Antl si stěžoval, že to tvoje dřevěné uhlí vůbec nehoří, protože je úplně spálený.

Otto: To není možný. *Odchází.*

Obraz 15 – Kostelní náměstí

Gertruda: My jdeme zase do hospody, jdeš s námi?

Otto: Jo, ale musím jít zapálit milíř, aby Jitka neremcala.

Kumpán I: Vykašli se na ni!

Otto: To bude hned. *Zapaluje milíř a běží za ostatními, při tom ztratí mobil.* Tak už jsem tady, můžeme jít.

Obraz 16 – třída (hospoda)

Společnost s Ottou a Gertrudou uprostřed pije, hraje karty, tančí...

Obraz 17 – třída

Jitka: Už je skoro ráno a Otto se ještě nevrátil z práce. Co tam může tak dlouho dělat?

Vyhlíží z okna. To snad ne, ono tam hoří! *Vybíhá ven, kočka jí v tom brání.*

Obraz 18 – krajina

Jitka přibíhá ke spáleništi milíře, ušlapává poslední uhlíky: Přišla jsem pozdě, milíř úplně shořel. Fuj, tady je kouře. Vůbec nemůžu dýchat. Otto tady určitě někde spí. Otto! Kde jsi!

Nachází Ottův mobil. To je jeho mobil! On tam uhořel! Otto! *Kašle, padá na zem.*

Panna Marie: Já se na to už nemohu koukat. Schází ze svého místa.

Obraz 19 – třída (hospoda)

Panna Marie budí Ottu, ležícího na stole, Gertruda a kumpáni jsou kolem: Vstávej, víš, kde máš Jitku?

Otto: Co se děje? Kolik je hodin? Co jsi zač?

Panna Marie: Ty nepoznáváš Pannu Marii Neposkvrněnou? Bohorodičku? Špatně vedeš svůj život!

Otto: Vždyť už jdu domů. A od zítřka bude všechno jinak. Slibuju.

Obraz 20 – krajina

Otto: Jitko? Kde jsi?

Kočka ukazuje Ottovi cestu, ten jde za ní.

Obraz 21 – krajina

Otto přibíhá k Jitce, u níž sedí kočka: Jitko! Co se ti stalo? Nedýchá. Je to moje vina! Pohřbím ji tady, zde to měla nejraději. *Kope díru před mariánskou sochou, náhle vytryskne pramen vody.* Co to je? Nějaký pramen. To je vody, to snad zaplaví celý Královec. Tak tady ten hrob vykopat nepůjde. Ale tady snad ano. *Zasypává hrob, zatlouká křížek.*

Obraz 22 – kabinet

Otto přichází domů.

Gertruda: Co tady děláš, proč s námi nejsi v hospodě?

Otto: Jitka umřela. Ty za to taky můžeš, kdybys mě nesváděla, mohli jsme s Jitkou šťastně žít.

Gertruda: Co to meleš! Já za nic nemůžu!

Otto: Za to, co jsme Jitce udělali, špatně skončíme. I Panna Marie to říkala.

Gertruda: Špatně skončíš jedině ty. *Telefonuje.* To je policie? Chci nahlásit, že v obci Královec se ukrývá vojenský zběh. A nejspíš zabil svou manželku. Rychle přijďte!

Policistka přijíždí s houkačkou: Tak to vy jste ten dezertér? Půjdete se mnou, předám vás zpět k vaší jednotce!

Otto: Své svědomí Gertrudo neumlčíš!

Gertruda: To víš, že jo. To jsou nerváky, já si musím jít dát do hospody panáka!

Policistka přivádí Ottu na bojiště: Generále, přivádím vojenského zběha. Ke všemu se přiznal, může být postaven před soud!

Generál: Proč se zdržovat se soudem, jako dezertér by dostal stejně trest smrti. *Zastřelí ho.*

Obraz 23 – krajina

Kočka táhne Franze Pachla.

Franz Pachel: Co chceš, kočičko? Kam mě to vedeš? A co je to tady za potok? Ten tady včera ještě nebyl! *Přichází k hrobu.* Co tam je zahrabáno? Mám to vykopat? *Vyhrabává Jitku.* Co se ti stalo?

Panna Marie: Bože, já vím, že to nerad děláš, ale jednou, výjimečně, udělej zázrak!

Franzi, vezmi trochu vody, která u mé sochy vytryskla a pokrop jí Jitku.

Franz Pachel udělá, co mu Panna Marie řekla, Jitka se probouzí.

Jitka: Co se stalo?

Franz Pachel: Radši se ani neptej. Ale do Královce se už nevracej. Já si tě odvedu k nám do Třebovice a budeme žít spolu na mém statku.

Jitka: Ale já tady mám manžela!

Franz Pachtl: Nemáš, zabili ho ve válce.

Jitka: A sestru!

Franz Pachtl: Taky ne, ta se uchlastala.

Jitka: A musím se postarat o obchod s uhlím!

Franz Pachtl: Ten zabavil exekutor.

Jitka: Tak dobře, já s tebou půjdu, ale pod podmínkou, že Panně Marii tady postavíš kapličku, aby nestála pořád jen tak venku.

Franz Pachtl: To rád udělám. *Společně odchází, přidává se k nim kočka.*

Panna Marie: Královec je plný hříchu. Už ho nebudu ochraňovat. Otočím se na Třebovici, abych viděla, jak se daří Jitce. A kdyby zapomněli, tak jim připomenu tu kapličku. Líbila by se mi třeba takováto. *Ukazuje model.*

Obraz 24 – třída (hospoda)

Hostinská: A od té doby se v Královci nikomu nic nedařilo. Lidé se odstěhovali jinam, jejich domy zchátraly a nakonec je srovnali se zemí buldozerem „jezeďáci“ z Opatova.

Turista 1: A jak to všechno tak dobře víte?

Hostinská: Proč myslíte, že se tato hospoda jmenuje „U Pachtlů“. Já jsem praprapravnučka Jitky.

Turista 2: Tak my už budeme muset jít.

Hostinská: Máte to za 25 639 korun.

Turista 3: Tolik?

Hostinská: To je i s přirážkou za vyprávění.

Turista 3: Tak to byl teda příběh za všechny prachy. *Odchází.*

Po filmových titulcích hostinská přináší polévku člověku z lesa: Když mi sem zítra přilákáš zase nějaké turisty, dostaneš další.

OSOBY:

Nikol Prucková – Jitka

Natálie Čehovská – Gertruda

Lucie Bittnerová – kočka

Štěpán Tomášek – Otto

Adam Kolář – uhlíř

Lucie Neumannová – uhlířka

Tomáš Havlík – Franz Pachtl

Nikola Smolíková – Panna Marie

Melanie Kroupová – hostinská

Valerie Němcová – tetka

Liam Tobia Eagle – strejc

Tereza Dvořáková – policistka

Damián Horký – kněz

Sabina Pyšná – generál

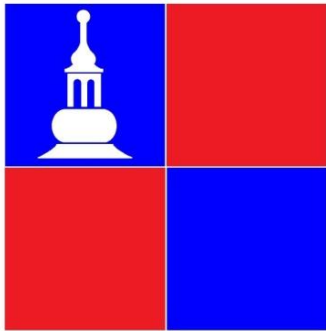
Jakub Hanousek – voják

Karolína Kolářová, Viktorie Kováčová, Jana

Musilová, Laura Sílová – kumpáni z hospody

Gabriela Hamplová, Ema Hellerová, Adam

Opluštil, Christian Reissaus – turisté

**ZÁKLADNÍ ŠKOLA
U KOSTELA
MORAVSKÁ TŘEBOVÁ**

Výchova ke vztahu
ke kulturně
historickému
dědictví

www.zsukostela.cz

Vydala
**ZÁKLADNÍ ŠKOLA U KOSTELA
KOSTELNÍ NÁMĚSTÍ 21
MORAVSKÁ TŘEBOVÁ
2024**